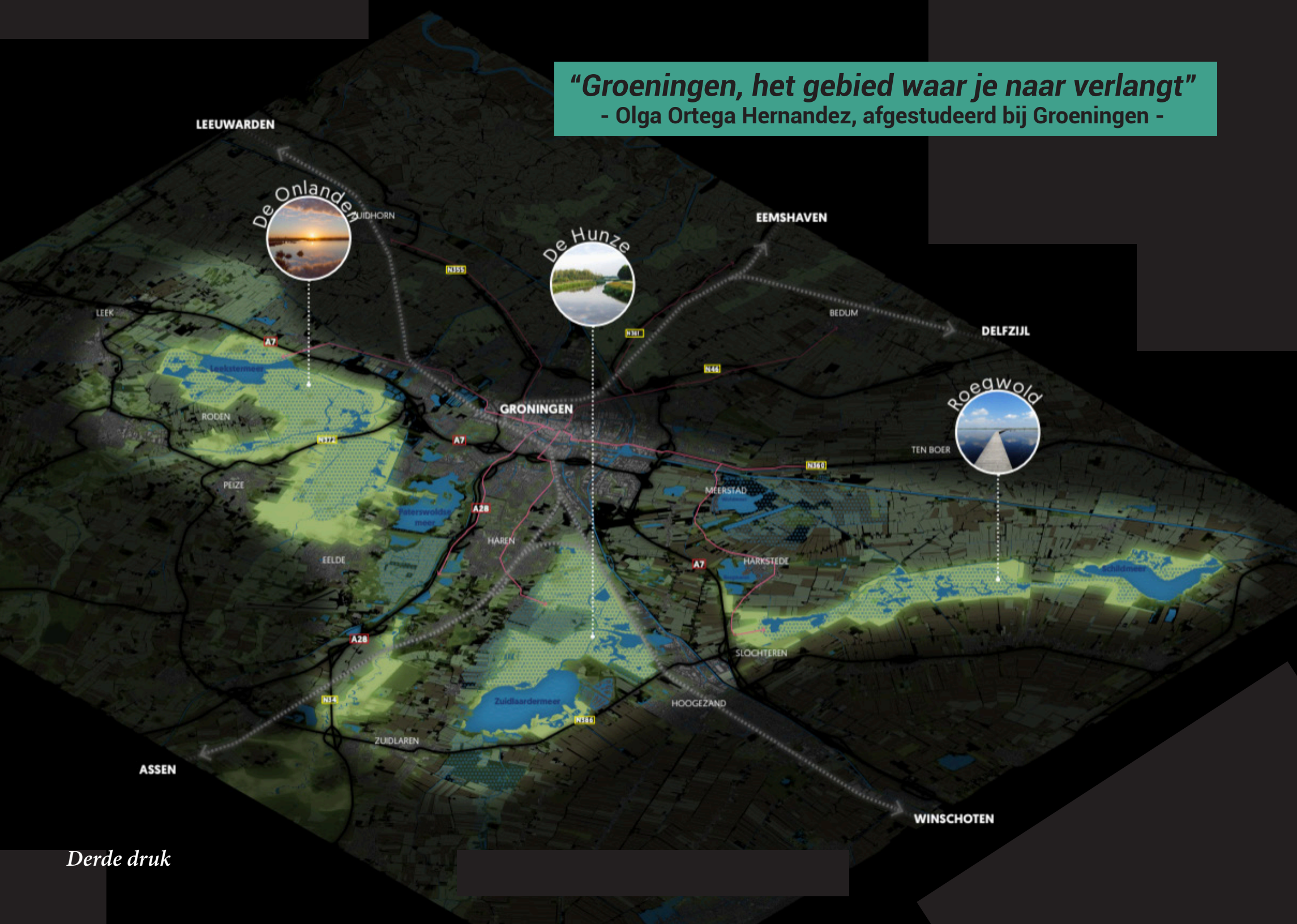

"Groeningen, het gebied waar je naar verlangt"
- Olga Ortega Hernandez, afgestudeerd bij Groeningen -

MOGEN WE JE EEN GEHEIM VERKLAPPEN?

In en onder de stad Groningen staan bijzondere dingen te gebeuren. We nodigen je van harte uit om met ons mee te gaan op verkenning door Groeningen, ook wel bekend als 'de laagveengordel'. Een geheim zo mooi, dat we je graag uitdagen om het vooral aan iedereen door te vertellen. In dit programmaboek lichten we alvast een tipje van de sluier op en we nodigen jou van harte uit om Groeningen mede te ontwikkelen.

Vanaf de Grote Markt en de zuidelijke wijken van de stad Groningen, richting de Marumerlage, het Leekstermeer, de Onlanden, het Paterswoldsemeer, het Zuidlaardermeer, het Roegwold en het Schildmeer ligt Groeningen: de natuurlijke achtertuin van de stad. Groeningen behoort tot een van de meest hoogwaardige ecologische gebieden van Nederland. Het bevat zeven fantastische meren, schitterende veenweiden-gebieden, open landerijen en geweldige beekdalen.

GROENINGEN: KANSEN VOOR DE TOEKOMST

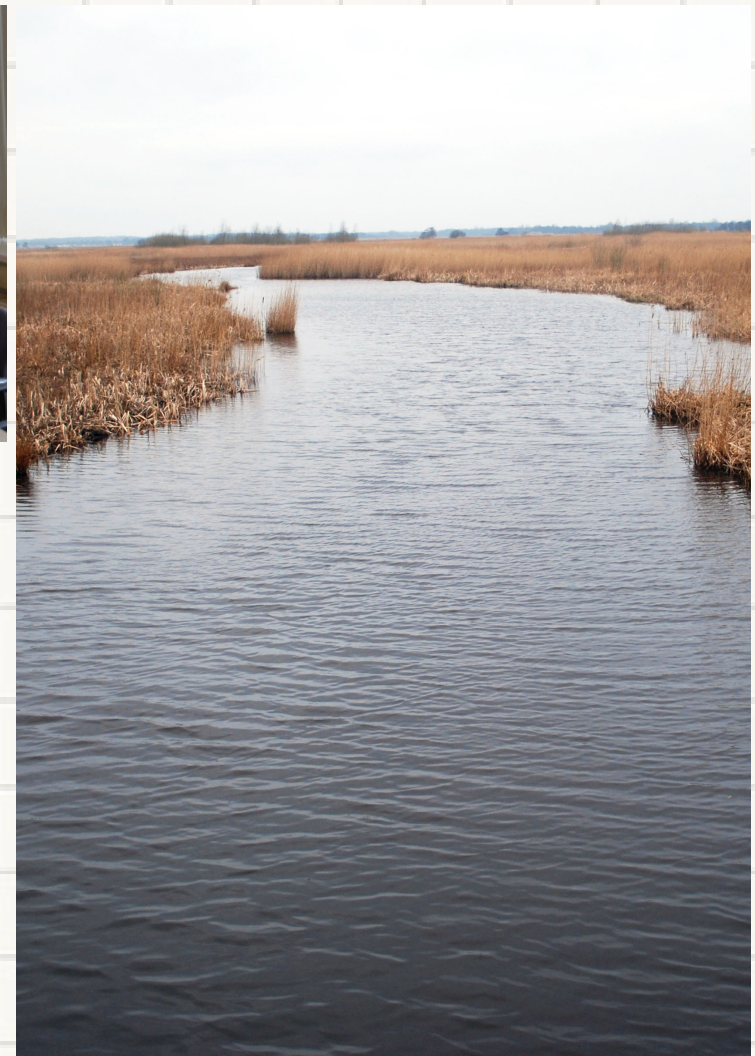
De afgelopen jaren zijn gebieden als 't Roegwold, de Onlanden en de Marumerlage ontwikkeld als waterbergingsgebied voor onder andere de stad Groningen. Tegelijkertijd ontwikkelt zich hier een geweldige natuurparel.

Groeningen is niet alleen een natuurparel om te koesteren, het biedt ook nieuwe kansen. Voor nieuw ondernemerschap bijvoorbeeld. Hoogwaardige producten uit organisch materiaal, kringloop- en natuurinclusieve landbouw, voedsel uit de eigen regio en nieuwe kansen voor toerisme en recreatie. Daarnaast is Groeningen een zeer prettige, groene regio, waarin genoeg kansen liggen om gezond oud te worden, te sporten en te genieten van de natuur. Voor inwoners van de stad én het ommeland. Het veen in de regio kan zorgen voor vastlegging van CO₂. Kortom: genoeg mogelijkheden om de eerste klimaatpositieve regio van Nederland te worden.

Groeningen is nu nog versnipperd, maar als we het als één geheel zien, creëren we een geweldig natuurpark van meer dan 8000 hectare. Verbonden met de omliggende landschappen, dorpen en de stad Groningen heeft Groeningen daarmee misschien wel meer potentie dan de Hoge Veluwe.

Maar om dit te bereiken is een goede samenwerking nodig tussen alle betrokken partijen in het gebied. Het Netwerk Groeningen op zoek naar de perfecte balans tussen natuurbescherming, natuurbeleving en economie. Dit betekent dat Groeningen niet alleen de groene airco van de stad is, maar ook de groene fitness en misschien zelfs wel het eerste eco-startup-centrum van Nederland.

ONZE GEHEIME WAPENS: HET GROENINGEN NETWERK EN DE INNOVATIEWERKPLAATS GROENINGEN

Het Groeningen Network gaat samenwerken om het gebied te ontwikkelen. Staatsbosbeheer en Het Lectoraat Duurzaam Coöperatief Ondernemen van de Hanzehogeschool zijn in de afgelopen periode bij talloze mogelijke partners voor dit netwerk langs gegaan. Inmiddels hebben zich 50 partijen gecommitteerd aan het netwerk.

Bij deze ontwikkeling krijgen ze hulp van de toekomstige bewoners en ondernemers van de regio: studenten. Zij ontwerpen in de Innovatiewerkplaats Groeningen antwoorden op innovatieve vraagstukken uit het Network. Alleen al in de manifestatiweek werken meer dan 200 studenten van 12 verschillende opleidingen mee.

Het Groeningen Network gaat de komende periode op zoek naar afstemming. Door samen op te trekken willen we de balans tussen het beleven, het beschermen en het benutten van het gebied zo optimaal mogelijk krijgen. Hierin is het Network op zoek naar kansen voor betekenisvol ondernemen, gezond leven en geweldige natuurbelevissen.

DOE JE MEE?

Rieks van der Wal

provinciehoofd Staatsbosbeheer Groningen

Jaqueline Gomashie

Dean Instituut voor Rechtenstudies - Hanzehogeschool/
Coördinerend Dean Innovatiewerkplaats Groeningen

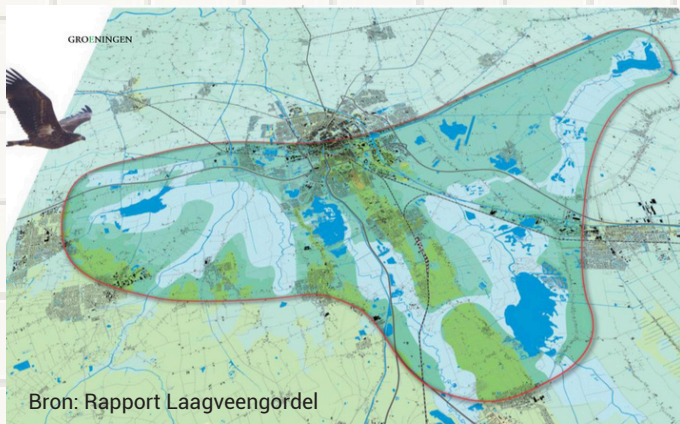
Willem Foorthuis

Lector Duurzaam Coöperatief Ondernemen
- Hanzehogeschool

Betty de Boer

Directrice Regiobureau Groningen-Assen

GROENINGEN IN VOGELVLUCHT

GROENINGEN OP DE KAART: WAT IS HET?

Groeningen? Bedoel je misschien Groningen? Nee, je hoort het goed: Groeningen. Het is de verzamelnaam voor een heleboel kleine en grote natuurgebieden, meren en omliggende landschappen ten oosten, zuiden en westen van de stad Groningen. Samen vormen deze gebieden de blauwgroene gordel onder de stad. Daar waar stad en land bijna natuurlijk in elkaar overlopen.

Groeningen strekt zich uit van de Marumerlage en het Leekstermeer in het westen, tot aan de oevers van het Zuidlaardermeer in het zuiden en het Roegwold en het Schildmeer in het oosten. Het gebied ligt in zes verschillende gemeenten in de provincies Groningen en Drenthe. Mensen laten er hun hond uit, sporten er of genieten van de natuur. Boeren en andere ondernemers oefenen er hun bedrijf uit tussen al het pracht en praal.

HOE KOM JE ER?

Kom je uit noordelijke richting? Loop dan over de Wadden, struin door de Groningse klei en slenter door de stad Groningen. Of – als je uit het zuiden komt – volg één van de oude karrensporen over de Hondsrug. Voor je het weet sta je middenin de 'natuurlijke achtertuin' van Groningen: Groeningen.

Woon je in deze regio, dan ken je vast één of meer van de natuurgebieden. Misschien heb je wel eens een fietstocht rond het Zuidlaardermeer gemaakt, geroeid op het Friesche Veen, vogels gespot bij het Leekstermeer, de beeldentuin van de Fraeylemaborg bezocht of gewoon gebakken op het strand van de Hoornseplas? Allemaal stukjes Groeningen.

HET IS ER ALTIJD GEWEEST, MAAR NIEMAND DIE HET WEEET..

Wat zie je van bovenaf? Vlieg mee op de vleugels van een zeearend (ja, die zijn er echt) en zie wat de vogels zien als ze boven het gebied cirkelen: een veelkleurige lappendeken van landschappen.

Het eerste dat opvalt is dat het zo'n groot gebied is. Als een ketting van aaneengeregen bonte kralen slingert het zich om de bewoonde gebieden heen. Ook ligt het laag en is het er nat. Er zijn meren, 'wetlands' en grote stukken moerasveen. Het groene van Groeningen is dus eigenlijk meer 'blauwgroen'.

Wat ook opvalt is de variatie. Niets is hetzelfde. Er groeit, bloeit en leeft van alles. Onder invloed van de jaargetijden en elementen verandert het gebied voortdurend. Mensen hebben het gemaakt tot wat nu is en grijpen nog steeds in, maar de natuur krijgt steeds meer vrij spel.

De lage stukken land zijn veengrond. Veem bestaat uit onverteerde plantenresten en ontstaat wanneer planten onder water komen te staan en van de lucht worden afgesloten. Vroegere inwoners van Groeningen groeven grote stukken veen af, droogden dit en gebruikten het vervolgens als brandstof: turf. Hierdoor werd het land steeds lager. Het water komt uit de lucht, uit de beekjes en de riviertjes die vanaf de hoger gelegen Hondsrug stromen. De laag van keileem en potklei in de bodem maakt dat het water blijft staan.

Tussen de open ruimte zie je hier en daar hogere plekken: ruggen van zandgrond. Daar staan de meeste huizen en is het groen hoger. Middenin het gebied tref je bijvoorbeeld een aantal landgoederenzones met veel bomen aan. Wat opvalt is hoe dichtbij de natuur tegen de woonkernen aan ligt en er op veel plekken zelfs mee vervlochten is.

GROENINGEN, HET GEBIED: WELKE WAARDE HEEFT HET?

Groeningen heeft een aantal belangrijke functies. Soms kun je de waarde hiervan in geld uitdrukken, maar vaak ook niet. Dan zijn de opbrengsten juist ecologisch of maatschappelijk van aard.

Groeningen bezit het blauwe goud: het **water**. Als er te veel regen valt in de stad, fungeren delen van het gebied als waterberging. Geen overbodige luxe in een gebied dat net als de rest van Nederland onder de zeespiegel ligt. Groeningen zorgt ervoor dat je in de stad geen natte voeten krijgt. Daarnaast wordt water in het gebied gewonnen en gezuiverd tot drinkwater. De meren en de uitgestrekte 'wetlands van het Noorden' zijn daarnaast een thuis voor zeldzame planten en dieren zoals moerasvogels en otters. Groeningen zorgt er dus tegelijkertijd voor dat we onze huizen droog houden en dat we een grote diversiteit aan planten en dieren in stand kunnen houden.

Daarnaast heeft Groeningen ook het bruine goud: het **veen**. Wist je dat veen heel geschikt is om CO₂ uit de kringloop te halen? Dat wordt koolstoffixatie genoemd. De 'laagveengordel' van Groeningen draagt dus direct bij aan een schonere lucht. Net als een regenwoud.

Naast de **natuur** wordt er ook gewoon, gewerkt en gerecreëerd in Groeningen. Spoorbanen en wegen hebben de regio goed toegankelijk gemaakt. Er wonen meer mensen dan ooit tevoren en die doen er van alles. Veel mensen zoeken na een drukke werkdag in de stad de rust op in hun Groeningse huizen, of kalmeren in de prachtige natuur. Wist je dat veel groen om je heen soms echt een heilzame werking kan hebben? Daarnaast wordt er in Groeningen ook hard gewerkt: talloze ondernemers runnen hier hun eigen bedrijf.

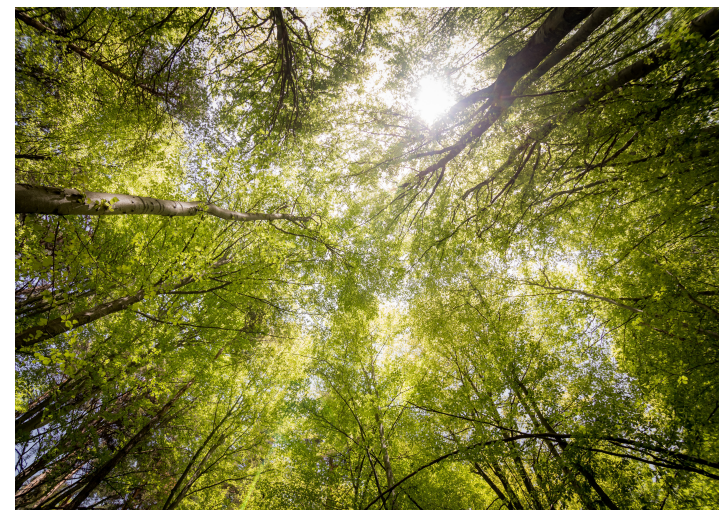
Maar er liggen nog veel meer kansen voor Groeningen. Wist je dat je met al dat groen nog veel meer kunt doen?

HET PROJECT GROENINGEN: WAAR LIGGEN DE KANSEN?

DE LAAGVEENGORDEL: EEN EERSTE VERKENNING VAN HET GEBIED

De verschillende natuurgebieden die samen Groeningen vormen bestaan al lang of zijn recent ontwikkeld. Ze hadden nooit veel met elkaar te maken. De gemeenten en provincies in de regio Groningen – Assen viel dit op en lieten een eerste verkenning maken, waarin het laagveengebied juist eens als één geheel werd beschouwd. Bureau Elzinga & Oterdoom sprak vervolgens met overheden en belangenorganisaties en deed onderzoek. In 2013 verscheen hun eerste verkenning van het gebied: 'De Laagveengordel'.

Wat kwam er uit dit onderzoek? In de eerste plaats dat het gebied een 'wetland van formaat' is. Uniek omdat het zo groot is en door de wisselende waterstanden veel bijzondere natuur heeft. Het gebied zou wel eens het mooiste woonwerklandschap én het grootste waterbergingsgebied van Nederland kunnen worden. Dat laatste punt is extra belangrijk, omdat door bodemdaling en klimaatverandering de kans op extreem weer en overstromingen toeneemt.

GROENINGEN WORDT EEN GEHEEL: BESCHERMEN, BELEVEN, BENUTTEN

Ook liet het onderzoek zien dat één Groeninge een goede impuls kan zijn voor de recreatie en toerisme in het gebied.

Vaak ontgaat mensen de maatschappelijke, klimatologische én economische waarde van het gebied, omdat het zo versnipperd is. Bekijk je het gebied echter als geheel, dan zie je al snel dat er veel meer mogelijk is.

EEN GEZAMENLIJK GEDRAGEN AGENDA

Het wachten was op partners die het onderzoek verder wilden brengen. In 2017 pakten Staatsbosbeheer en de Hanzehogeschool de handschoenen als eersten op. Staatsbosbeheer werkte al een tijdje aan 'De Groene Metropool', een nationaal plan om steden meer met groene en waterrijke natuur te verbinden. De Hanzehogeschool zocht daarnaast meer aansluiting bij de beroepspraktijk en de eigen regio. Samen zagen zij kansen in het concept Groeninge en hebben vervolgens talloze andere mogelijke partners bezocht.

Er is de afgelopen jaren al ontzettend veel gebeurd in een aantal deelgebieden in Groeninge, zoals het verbeteren van het waterpeil en het ontwerpen van slimme ecologische verbindingen. Door als organisaties uit verschillende gebieden samen te werken vanuit een gezamenlijke agenda, wordt er nog veel meer mogelijk in Groeninge.

BESCHERMEN & BIODIVERSITEREN

Meer biodiversiteit, nieuwe manieren van CO2 binden en verbindingen tussen natuurzones leggen.

BELEVEN & BEWUSTWORDEN

Het vergroten van het welzijn en welbevinden van alle mensen. De natuur als groene fitness.

BENUTTEN & BIJDRAGEN

Groeninge kan een extra impuls geven aan recreatie en toerisme. Daarnaast kan dit een ontwikkeling richting een 'betekeniseconomie' betekenen, waarbij bijvoorbeeld grondstoffen uit het beheer van de natuurgebieden worden hergebruikt en voedsel uit eigen regio wordt geproduceerd.

In deze fase van het project willen de initiatiefnemers de regio bewust maken van het bestaan van Groeningen. Het Netwerk Groeningen bestaat inmiddels uit 50 partners, maar zoekt altijd naar uitbreiding. Ondernemers, natuurbeheerders, bewoners, maatschappelijke organisaties, docenten, studenten en onderzoekers –

iedereen met belangstelling voor de toekomst van dit prachtige gebied mag meedenken en meedoen. In het Groeningen Netwerk bedenken de partners samen een kansrijke aanpak voor het behoud van de natuurlijke waarden van het gebied, waarbij tegelijkertijd mogelijkheden gecreëerd worden voor ondernemers.

INNOVATIEWERKPLAATS GROENINGEN

Studenten zijn de toekomstige bewoners, gebruikers en ondernemers van Groeningen. Tijdens hun studieperiode komen ze via de Innovatiewerkplaats Groeningen alvast in aanraking met de praktijk. Ze gaan aan de slag met opgaven vanuit het Netwerk, waarbij ze ondersteund worden vanuit docenten en onderzoekers van hun scholen. Studenten passen kennis in de praktijk toe, leren onderzoekvaardigheden en werken direct samen met mensen uit het werkveld. De Innovatiewerkplaats staat volledig ten dienste van de agenda en de ondernemers in het Netwerk.

De eerste resultaten van de Innovatiewerkplaats Groeningen zijn er al. Wist je bijvoorbeeld dat alle communicatiemiddelen (de website, het logo en de filmpjes) zijn ontwikkeld door afstudeerders van de opleiding Communicatie, Media en ICT van de Hanzehogeschool? En dat studenten Chemie al papier en afbreekbaar plastic uit het maaisel van Staatsbosbeheer hebben geproduceerd?

Tijdens de manifestatieweek van Groeningen eind november 2018 waren meer dan 200 studenten vanuit 12 verschillende opleidingen van de Hanzehogeschool, Van Hall Larenstein en het Noorderpoortcollege zijn een week lang aan de slag gegaan met vraagstukken uit het Netwerk.

En dat was nog slechts het begin....

“Het is de bedoeling dat in 2020 alle studenten van de Hanzehogeschool tijdens hun studie minimaal één keer meedoen in een Innovatiewerkplaats.”

- Henk Pijlman -

Voorzitter College van Bestuur Hanzehogeschool

HET VERHAAL VAN GROENINGEN: DRIE STROMEN EN VIER BRILLEN

Op de ontdekkingstocht naar het geheim van Groningen volgen we de stromen in het gebied. Stromen die als het ware de stofuitwisseling van de stad Groningen vormen: een systeem van verschillende stromen die de stad in en uit gaan. Ze laten zien dat de stad en haar omgeving onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

EEN VOORTDURENDE WISSELWERKING TUSSEN STAD EN OMGEVING

Bij stromen denk je al snel aan water. Veel steden ontstonden op plekken waar water was en waar stromingen bij elkaar kwamen. Water voor het vervoer van mensen en goederen, water om te drinken en water om de inwoners te beschermen. Groningen is zo'n stad. Het water dat de stad 'tot leven wekte' is Gronings water.

Maar dit is zeker niet de enige stroom die de stad Groningen met de omliggende gebieden verbindt. Er bestaat een voortdurende wisselwerking op allerlei terreinen. In Groningen focussen we in eerste instantie op een drietal van deze stromen: water, grondstoffen en bezoekers.

DE WATERSTROOM: BESCHERMEN EN BIODIVERSITEREN

Water stroomt naar de stad en overtollig water wordt opgenomen door de natuur. Natuurgebieden worden als buffer ingezet om overstromingen in de stad te voorkomen. Hoe zet je slim water- en natuurbeheer in om een win-win te creëren op het gebied van klimaatadaptatie, natuurontwikkeling en biodiversiteit? Hoe kunnen stad en natuur elkaar beschermen? In Groningen leren we van elkaar, ontwikkelen we verdere kennis rondom dit thema én passen we het toe in de praktijk.

DE BEZOEKERSSTROOM: BELEVEN EN BEWUSTWORDEN

Er gaat niks boven Groningen, maar niet zonder Groningen. Inwoners van de stad ontvluchten de hectiek om tot rust te komen of komen sporten in het Groninger landschap. Hoe zet je Groningen in om mensen gezonder te kunnen laten leven? Hoe zet je het gebied als samenwerkende ondernemers in de recreatie en toerisme verder op de kaart? En hoe zorg je ervoor dat je wel de lusten, maar niet de lasten hebt van deze stroom? In Groningen gaan we dit samen onderzoeken.

DE GRONDSTOFFENSTROOM: BENUTTEN EN BIJDAGEN

Groningen zit vol met waardevolle grondstoffen of biedt geweldige kansen voor het produceren van nieuwe grondstoffen. Kunnen we hier meer hoogwaardige producten van maken, die vervolgens worden verkocht in de stad? En kunnen we de reststoffen vervolgens weer volgens de principes van de kringloop verwerken? In Groningen gaan we op zoek naar opties voor nieuwe betekenisvolle businessmodellen, waarbij de natuur als basis dient. Kunnen we afbreekbaar plastic maken uit maaisel uit natuurgebieden, of zoveel mogelijk voedsel zelf in de regio produceren?

BOUWEN AAN STROMEN: VIER ONDERSTEUNENDE BRILLEN

In de manifestatiweek gingen groepen studenten, onder leiding van experts, actief bezig met het op de kaart zetten van Groningen. Ze keken daarbij telkens met een verschillende bril naar de stromen in het gebied. Om ze beter te begrijpen, maar ook zeker om ze beter te benutten. Deze brillen zijn:

- De ontwerpbril
- De juridische bril
- De marketingbril
- De economische bril

"Panta Rhei", hoor je vaak: alles stroomt. De oude Griek Herakleitos zei het ons al. Het betekent zoveel als: alles verandert voortdurend en verdwijnt weer. Voor Groningen geldt dit echter niet meer.

Ja, Groningen verandert telkens. Het waterpeil stijgt en daalt. Seizoenen komen en gaan, net als mensen, dieren en planten. Maar door de stromen naar onze hand te zetten, kunnen we er kringlopen van maken die het gebied in stand houden en versterken. Een gebied waar we allemaal iets aan hebben en dat niet verdwijnt.

Hierover gaat het verhaal van Groningen: de wisselwerking tussen de stad en zijn omgeving, de stromen die elkaar versterken en de brillen die ons helpen de relatie verder te ontwikkelen. Hierna wordt dieper ingegaan op wat er al is gebeurd, waar volgens de experts de kansen liggen en wat studenten daaraan kunnen bijdragen.

STROOMSCHEMA

WATER:

- Klimaat & CO2
- Natuurontwikkeling
- Biodiversiteit

- ✓ Voorkomen van overstromingen
- ✓ Schoon drinkwater
- ✓ Toename CO2 vastlegging
- ✓ Stijging biodiversiteit

GRONDSTOFFEN:

- Natuurmaaisel
- Natte teelten
- Voedsel

- ✓ Kansen voor start-ups
- ✓ Toename voed-ondernemingen
- ✓ Nieuwe mogelijkheden voor bestaande ondernemingen

BEZOEKERS:

- Recreatie & toerisme
- Sport & gezondheid
- Sociaal domein

- ✓ Toename toerisme en recreatie-mogelijkheden
- ✓ Spreiding en diversiteit toeristische en recreatieve activiteiten
- ✓ Stijging van positieve gezondheid

ONTWERP

JURIDISCH

DUURZAAM
ONDERNEMEN

MARKETING

COÖPERATIEF

DE WATERSTROOM: BESCHERMEN & BIODIVERSITEREN

Groeningen bestaat voor een groot deel uit water - net als de mens. Soms is het water een bedreiging, maar als je het goed beheert is het een uitkomst. Nu het klimaat steeds natter wordt, zijn goede buffergebieden nodig om het overvloedig water op te vangen. Groeningen heeft die ruimte. Goed beheer betekent ook veel aandacht voor de waterkwaliteit en het waterpeil. In het verleden zijn grote gedeeltes van Groeningen drooggelegd voor de landbouw. Hierdoor verdween een deel van het veen en laat dat nou juist onmisbaar zijn bij het opnemen van CO2 uit de lucht.

Sinds de voltooiing van het rapport over 'De Laagveengordel' in 2013 is er al ontzettend veel gebeurd in delen van Groeningen. Door te spelen met het waterpeil en het omvormen van landbouwgrond tot 'wetland', wordt Groeningen ook op de kaart steeds meer één geheel. De volgende drie projecten zijn in de afgelopen periode al opgeleverd. Ga er maar eens kijken!

Beheer: Staatsbosbeheer
Oppervlakte: 1700 hectare
Gebieden: Westerpolder, Ae's Woudbloem, Tetjehorn, Dannemeer, Haansplassen

HUNZEDAL VOGELPARADIJS

Het Hunzedal is zo'n 35 kilometer lang, en loopt langs de voet van de Hondsrug. Vroeger stond het Hunzedal de helft van het jaar onder water. Daarna volgde inpoldering van de oevers, en verdrongen mensen en hun landbouwactiviteiten veel vogels en planten. Door te spelen met het waterpeil (lager in de zomer, hoger in de winter) is het Hunzedal weer gemaakt zoals het vroeger was: een drassig gebied, waar vogels het fijn vinden om te wonen. Ook is het er ruimte voor extra water, zodat de Groningers droge voeten houden bij hoog water.

'T ROEGWOLD OUDE EN STEEDS MEER NIEUWE NATUUR

Tussen Kolham en het Schildmeer ligt het Roegwold. Hier komen oude en steeds meer nieuwe natuur samen. Open water, grasland, ruige bodem en moeras. De afgelopen jaren is het waterpeil is verhoogd en zijn landbouwgebieden tussen de oude natuurgebieden omgevormd tot natuur. Zo is één groot natuurgebied ontstaan, waar planten en dieren zich makkelijk kunnen verplaatsen. Waar 6000 jaar geleden nog bos was, is nu een groot moeras. Via een houten vlonderpad van bijna een kilometer lang kun je het moeras zelf van dichtbij beleven. Samen met de vele vogels. Elk seizoen is het uitzicht anders.

Beheer: Groninger Landschap
Oppervlakte: 2000 hectare
Gebieden: Leinwijk en Wolfsbarge, Kropswolderbuitenpolder, Westerbreekstemaedepolder, Onnerpolder, Hunzezone, 't Hemrik, Zuidlaardermeer

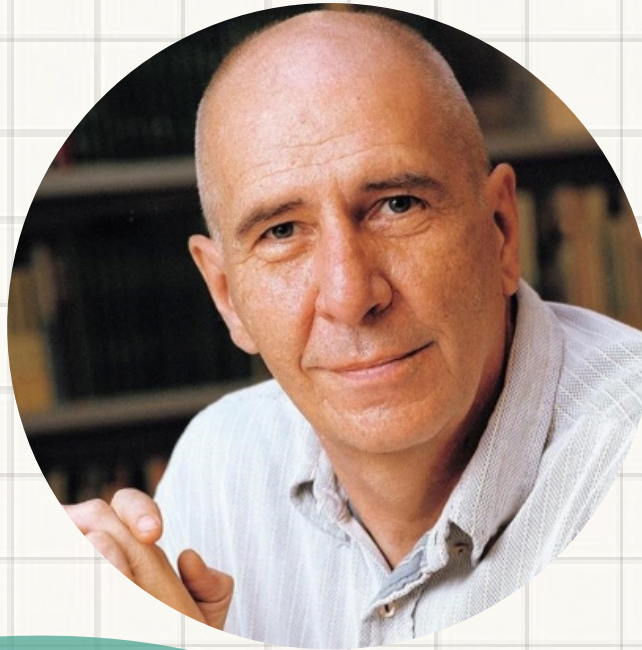
Beheer: Natuurmonumenten
Oppervlakte: 2500 hectare
Gebieden: Peizermeden,
 Eeldermeden, Leekstermeergebied

DE ONLANDEN DICHTBIJ DE STAD

Onlanden werden ze vroeger genoemd – gebieden die zo laag, nat en ver van de huizen waren, dat ze voor boeren niet bruikbaar waren. Jarenlang werd het gebied gedroogd, maar sinds de wateroverlast van 1998 die de stad Groningen bedreigde, zijn van de Onlanden weer echte 'onlanden' gemaakt, door natuurontwikkeling en waterberging. Regenwater van bedrijfsterreinen wordt opgevangen in de Hunzezone, en trekt kikkers en salamanders aan. Er zijn hooilanden en moerasbos, en hier en daar komt de natuur zelfs de stad ingekropen. Vanaf de 26 meter hoge uitkijktoren zie je zowel de Martinatoren als zilverreigers en exmoorpony's.

MATTHIJS SCHOUTEN: NATUURFILOSOOF

Matthijs Schouten is natuurfilosoof, bijzonder hoogleraar ecologie en filosofie van het natuurherstel aan de Universiteit van Wageningen en hoogleraar natuur- en landschapsbescherming aan de Universiteit van Cork in Ierland. Zijn publicaties dragen namen als 'Landschap is geen stilleven' en 'Veen, turf en Vincent van Gogh'. Als natuurfilosoof bestudeert Schouten de rol die natuur speelt in het menselijk denken en hoe de mens de natuur ziet. Daarnaast is hij ook een expert op het gebied van venen. Tijdens het ManiFestival heeft hij een inkijkje gegeven in de relatie tussen de mens en de natuur en hoe we deze twee in Groningen nog veel meer met elkaar kunnen laten vervlechten.

STUDENTENONDERZOEK:

ONTWERPEN OM DE RELATIE TUSSEN DE MENS EN
NATUUR DUIDELIJKEER TE MAKEN

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Built Environment

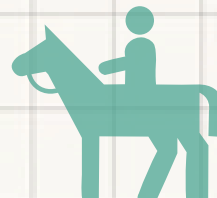
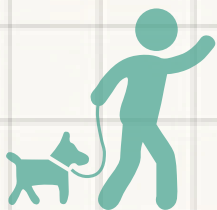
Om Groningen als een geheel te zien, zullen we nieuwe ontwerpen nodig hebben. Studenten van de opleiding Built Environment denken in Groningen na over de relatie tussen de mens en de natuur en hoe dit omgezet kan worden in ontwerpen voor de toekomst. Dit kan soms resulteren in het creëren van een ontwerp van één stroom door het hele gebied, maar misschien ook in een ontwerp voor een gebouw dat perfect in de natuur weg kan vallen. Door hun ontwerpen maken ze de relatie tussen de mens en de natuur duidelijker.

"De natuur staat te springen om nieuwe samenwerkingsverbanden" - Matthijs Schouten

GROENINGEN ALS ADEM RUIMTE

& GROENE FITNESS

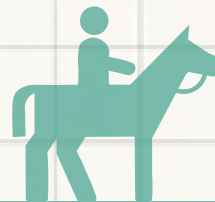

DE BEZOEKERSSTROOM: BELEVEN EN BEWUSTWORDEN

Wat is een gebied zonder de mensen die er leven, wonen, elkaar ontmoeten en er op bezoek gaan? Mensen bouwden de stad en pasten het landschap aan. Een deel daarvan is inmiddels weer teruggegeven aan de natuur. Maar natuur, dat zijn wij zelf ook. Al vergeten we dat soms in alle hectiek van de stad. Het is dan ook zeker geen toeval dat mensen zich vaak beter voelen, wanneer ze af en toe een tijdje in het groen doorbrengen.

Recreëren. Even de hond uitlaten. Een route volgen of heerlijk genieten op de terrassen langs een van de meren. Vanuit kantoor in de stad loop, fiets of rijd je in Groeningen zo de ademruimte van de stad binnen. Hier kun je je vrij bewegen en word je je steeds bewuster van wat er allemaal nog meer leeft op deze wereld.

In deelgebieden van Groeningen is deze ademruimte geweldig ontwikkeld. Maar wanneer we het als één gebied zien, creëren we nog meer kansen om mensen uit de stad met de omliggende natuur en het omliggende landschap te verbinden. Dit kan bijvoorbeeld de gezondheid van mensen ten goede komen. Wist je bijvoorbeeld dat in Noord-Nederland mensen minder oud worden dan in de rest van het land? Groeningen kan helpen om gezonder ouder worden te stimuleren. Natuur en landschap kunnen ingezet worden als uitlaatklep voor stress, maar ook als plek om fysiek meer in beweging te komen. Groeningen biedt geweldige kansen voor sportevenementen en bootcamps in de natuur. Activiteiten die zich nu vaak nog rondom stads- of dorpskernen organiseren.

STUDENTENONDERZOEK: ONTWERP HET SPORTEVENEMENT VAN GROENINGEN

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Finance & Control

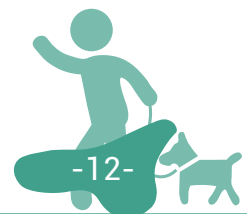
Studenten van Finance & Control die een sportevenement gaan onderzoeken? Jazeker, ook aan sport kan een businessmodel hangen. Deze studenten gaan goed kijken naar andere sportevenementen in het land en onderzoeken welke formule het beste voor Groeningen geschikt zou zijn. Ze hebben daarbij één basisopdracht: verbind de stad met het groen.

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Popular Culture

STUDENTENONDERZOEK: ONTWERP DE IDEALE NETWERKBIJEENKOMST

Het Netwerk Groeningen gaat vaak bijeenkomen voor (net)werkbijeenkomsten. Studenten van de opleiding Popular Culture vonden echter dat de vorm van deze bijeenkomsten vaak niet strookt met het doel: mensen bij elkaar brengen. De studenten gaan evenementen ontwerpen, waarbij de nadruk meer zal komen te liggen op het ontmoeten dan op het zenden alleen. Ze kijken hierbij ook steeds naar exemplarische locaties waar de stad en de natuur elkaar versterken. Restaurant De Twee Provinciën voor het ManiFestival was hier een voorbeeld van.

DE GRONDSTOFFENSTROOM: BENUTTEN & BIJDRAGEN

Grondstoffen uit Groeningen. Hoe gebruiken we die om verder te komen? Vooruitgang is daarbij meer dan alleen winst maken. Het is zorgen dat we er allemaal beter van worden, zowel de mens als de aarde. Hiervoor zullen we de grondstoffen op een andere manier moeten gaan benutten en moeten denken in nieuwe, betekenisvolle businessmodellen.

GROENINGS VOEDSEL

De bevolking neemt toe, maar tegelijkertijd wordt de bodem stukje bij beetje meer uitgeput door de hoge productie die we van haar vragen. Hoe blijven we de mensen voeden, zonder deze bodem uit te putten? Minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit noemde het laatst nog: we moeten toe naar een vorm van landbouw die de natuur niet buitensluit, maar omarmt. Mogelijkheden hiervoor liggen in de 'natuurinclusieve landbouw' of 'kringlooplandbouw'. In de randgebieden van Groeningen biedt dit bijvoorbeeld opties op het verkorten van de regionale voedselketen. Regionaal geproduceerd voedsel, verwerkt en geconsumeerd in de eigen regio. Wist je bijvoorbeeld dat sommige natuurgebieden zich uitstekend lenen om vleeskoeien in te laten rondlopen? Of voor de ontwikkeling van 'voedselbossen'?

ALEX DATEMA: VOORZITTER BOER & NATUUR

Als voorzitter van Boer & Natuur reist Alex Datema het hele land door om zich in te zetten voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Naast het runnen van een goed producerend boerenbedrijf, pleit Alex voor een goede relatie tussen het boerenbedrijf en de natuur. Hij is constant op zoek naar de ideale balans tussen landbouw en natuur en brengt dit ook in de praktijk op zijn eigen melkveebedrijf in Brilt. Daarnaast is hij lid van het Algemeen Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest én brandweerman.

MEER GROENINGSE PRODUCTEN: VAN RESTSTROOM NAAR PRODUCTIESTROOM

Naast voedsel zijn er nog talloze andere mogelijkheden voor grondstoffen in Groeningen. Er wordt momenteel al onderzoek gedaan naar het maaisel uit natuurgebieden. Kan dit worden omgezet in hoogwaardige producten als papier, afbreekbaar plastic of misschien wel tafels en stoelen? Daarnaast bieden de natte gebieden veel mogelijkheden voor nieuwe teelten. Wist je bijvoorbeeld dat vanuit lisdodde uitstekend brandwerend materiaal gemaakt kan worden?

School: Hanzehogeschool
Opleidingen: Chemie en
Technische Bedrijfskunde

STUDENTENONDERZOEK: MEER DOEN MET GROENINGS GRAS

De natuur in Groeningen moet regelmatig worden bijgehouden. Dat betekent dat er gemaaid moet worden. Gras als veevoer kennen we allemaal, maar niet al het gras kan hierin worden omgezet. Daar hebben we in het Noorden net even te veel gras voor. De rest van het gras wordt meestal afgevoerd als afvalstof en voor het afvoeren moet nog betaald worden ook. Studenten Chemie onderzoeken sinds afgelopen jaar de mogelijkheden om van deze afvalstof juist een productiestof te maken. Zo ontwikkelden ze al papier en afbreekbaar plastic uit gras. Maar het onderzoek gaat verder. Er is nog veel meer mogelijk. Tegelijkertijd bekijken studenten Technische Bedrijfskunde nu het businessmodel voor het gras. Welke verwaardiging kan worden omgezet in een volwaardige business? En moeten we dit misschien coöperatief als Groeningse 'grasproducenten' oppakken?

“Landbouw en natuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, alleen zijn ze elkaar een beetje kwijtgeraakt in de stormachtige ontwikkelingen van de afgelopen 40 jaar. Regionaal geproduceerd voedsel, dat een duidelijke link heeft met de natuur, kan een mooi bedrijfsmodel worden voor een aantal gepassioneerde boeren. Groeningen kan hiervoor prachtige kansen bieden.”

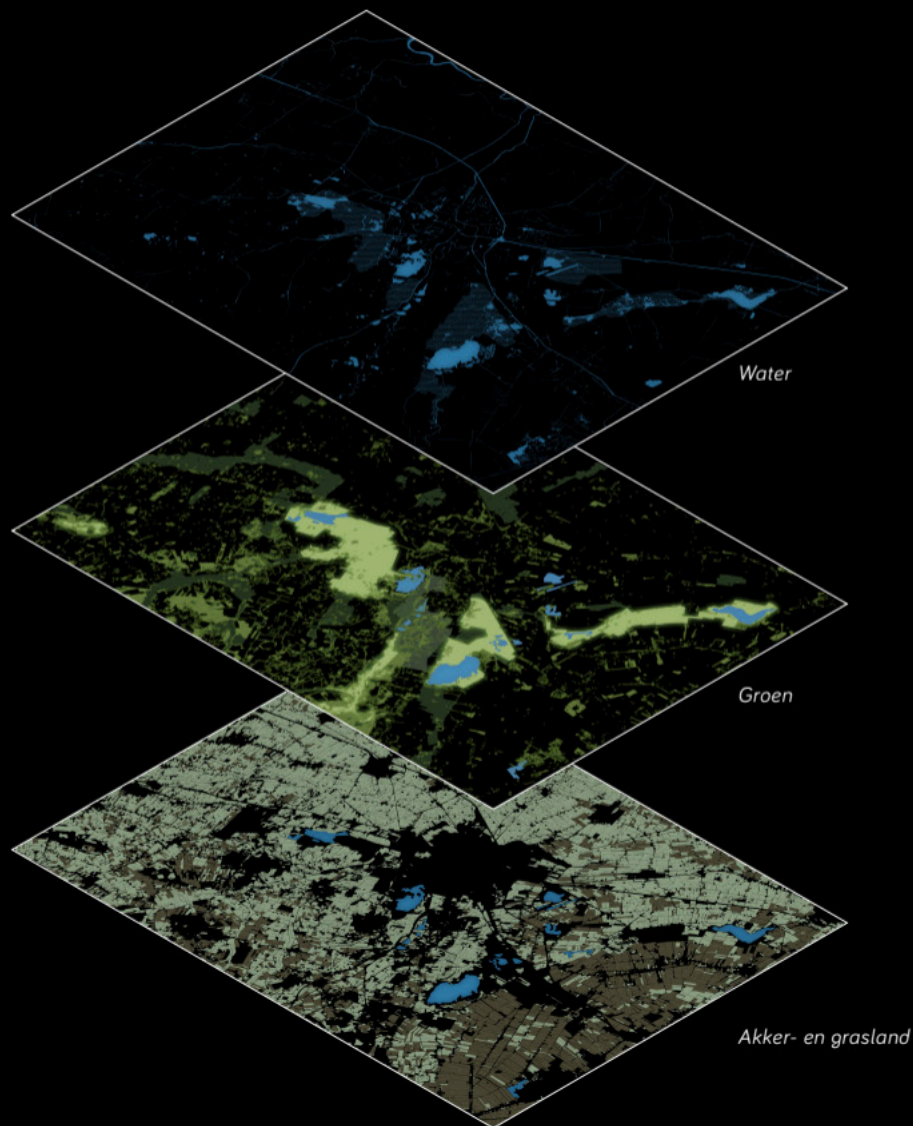
- Alex Datema,
Voorzitter Boer & Natuur

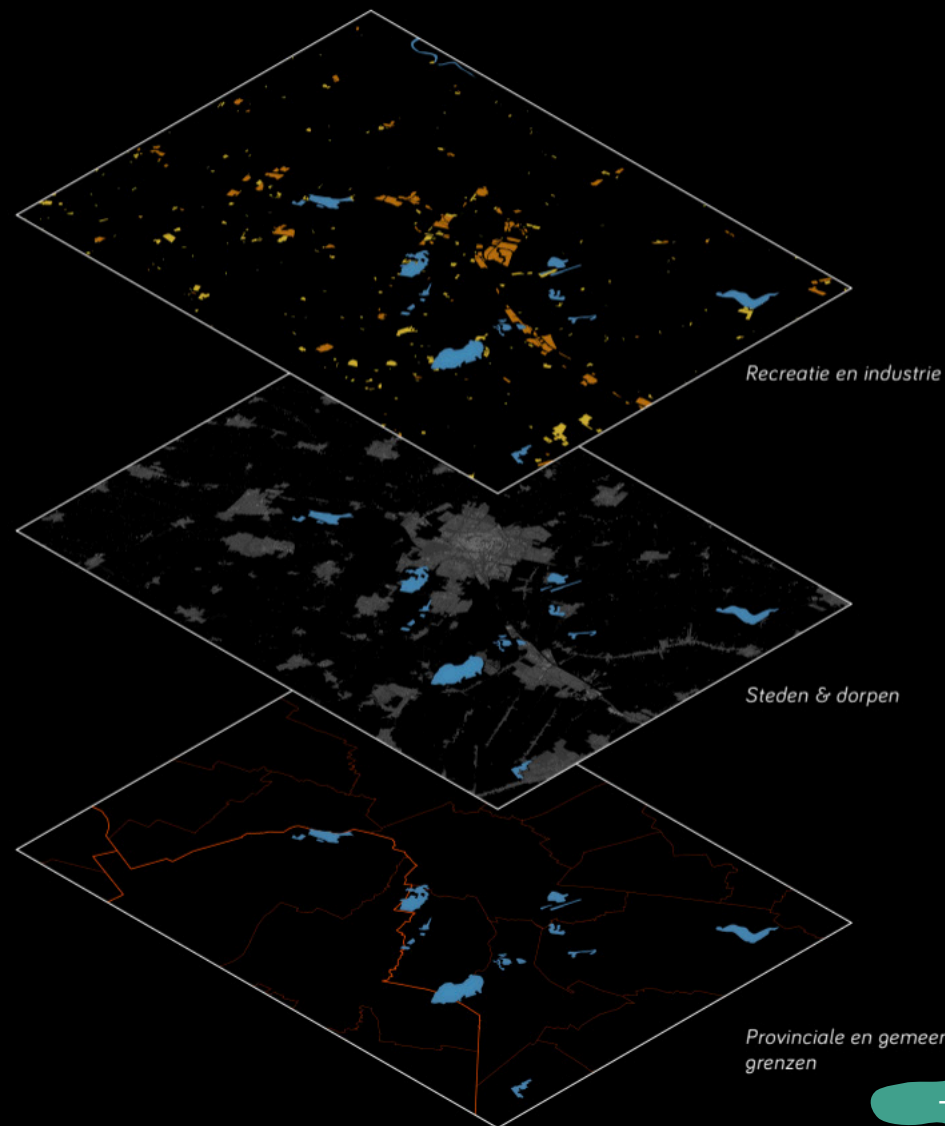
GROENINGEN

de aanjager voor een *circulaire* veerkrachtige regio!

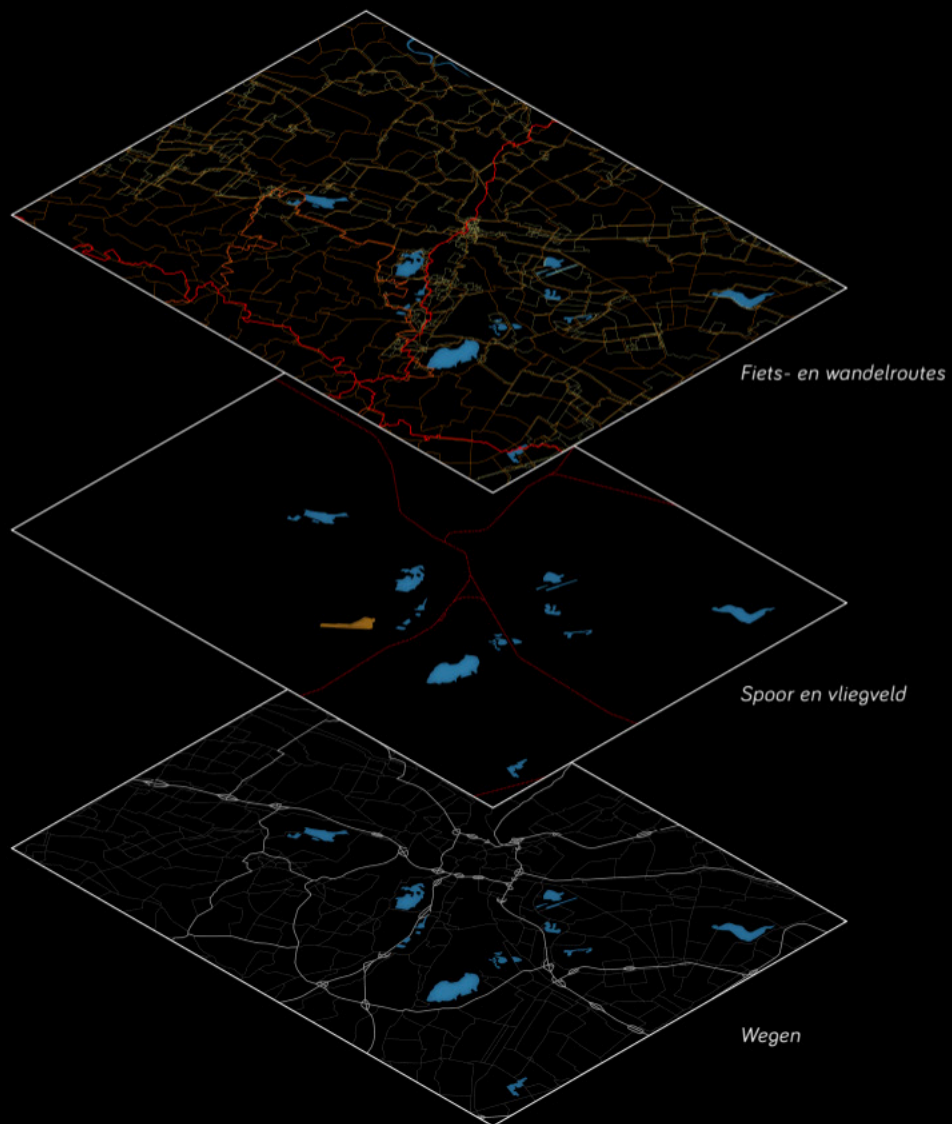
Grondgebruik

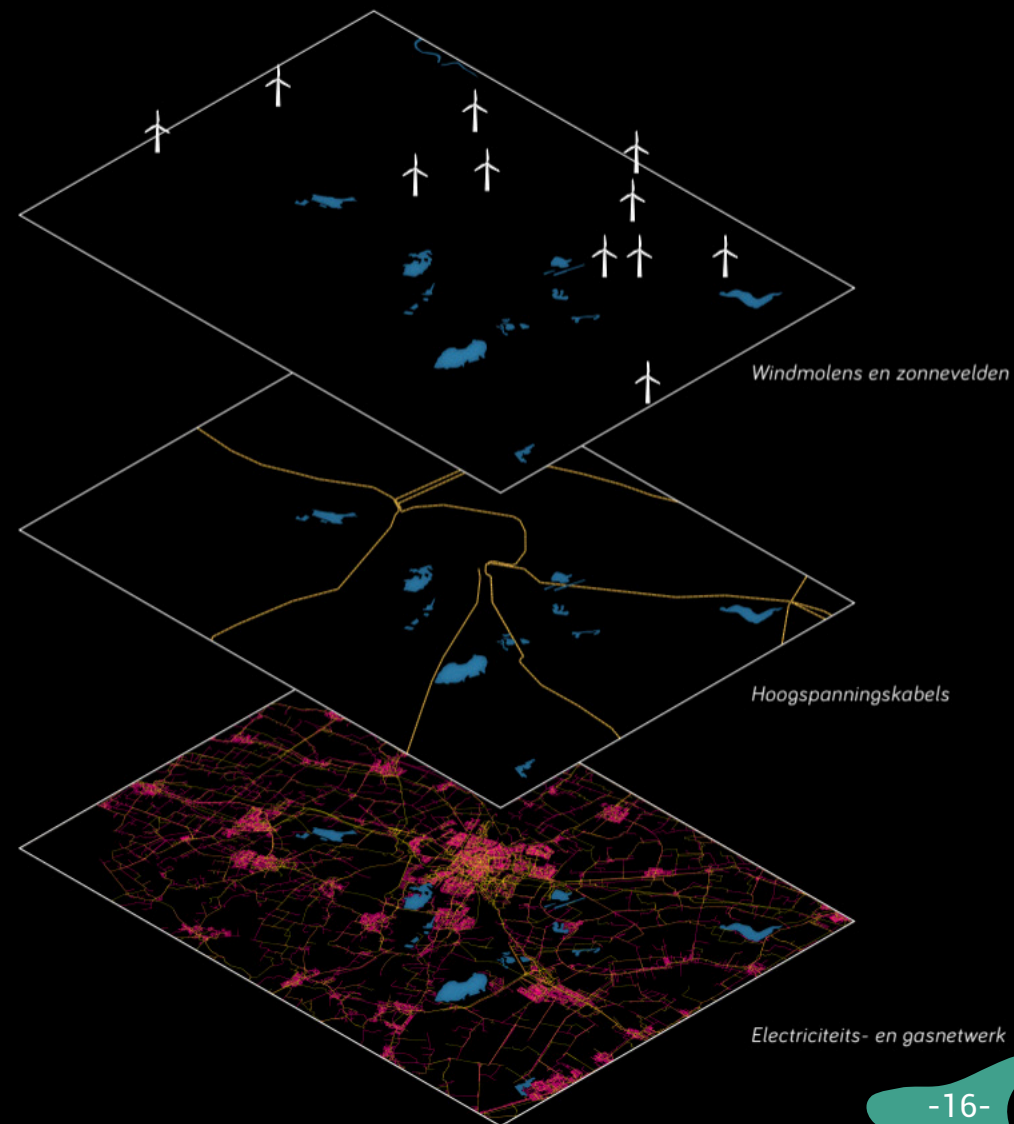
Grenzen en bebouwing

Mobiliteit

Energie

GROENINGEN DOOR DE ONTWERPBRIL

DROMEN KUN JE DELEN

Dromen die je uitbeeldt, kun je delen. Dat is precies wat architecten doen. En dromen die je deelt, kun je soms laten uitkomen. Twee vernieuwende ontwerpers laten voor Groeningen hun dromen voor het gebied zien. Bij hun ontwerpen kijken ze juist vanuit klimatologische en maatschappelijke problematiek en maken daar het ontwerp bij. Voor Groeningen redeneren ze in dromen vanuit de drie stromen en bouwen vanuit hier de toekomst van het gebied op. Kun je de stromen in het gebied visualiseren, waardoor de relatie tussen de stad en de omliggende gebieden nog duidelijker op de kaart komt te staan?

YERUN & MARCEL: ARCHITECTEN

Yerun Karabey en Marcel van der Schuur zijn twee jonge architecten. Ze benaderen de architectuur vanuit maatschappelijke problematiek en maken hier hun ontwerpen bij. Hierom worden ze ook wel eens 'betekenisvolle ontwerpers' genoemd. Ze geven plannen een gezicht, waardoor het gaat leven. Hiermee hopen ze in gesprek te komen over het verduurzamen van de stad en het platteland en mensen bewust te maken van hun ecologische foodprint. Ze zijn afgestudeerd als 'ruimtelijke ontwerpers van urbane veerkracht en metabolistische stofstromen'. Voor hun afstuderen ontwierpen ze bijvoorbeeld een circulair watersysteem voor het UMCG en een gedroomd Zuiderdiep voor een volledig lokaal geproduceerde voedselvoorziening. Wanneer we het Zuiderdiep grondig verbouwen en de nieuwste technieken inzetten, kan de binnenstad in eigen voedsel voorzien, is de conclusie.

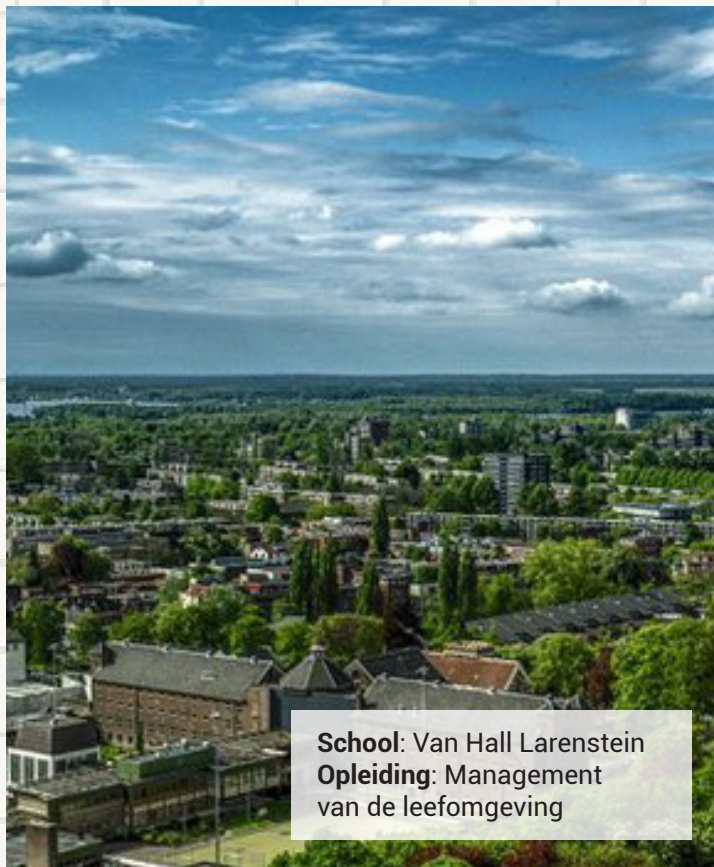
Bron: YK Urban Metabolic Research & Design

Yerun Karabey

Marcel van der Schuur

School: Van Hall Larenstein
Opleiding: Management van de leefomgeving

STUDENTENONDERZOEK: ONTWERP VERBINDINGSSTRATEN GROENINGEN

Voor Groeningen zijn zelfs al een aantal ontwerpers-in-de-dop aan het werk geweest tijdens het Festival 'Let's Gro' op 1 november 2018. Tijdens een zogenaamde 'hackathon' hebben deze studentontwerpers hun dromen van een groenere stad in één dag omgezet in ontwerpen. Hierbij hebben ze zich met name gefocust op de verbindingswegen vanaf de Grote Markt richting Groeningen, waardoor de groene verbinding tussen stad en natuur goed naar voren kwam. De resultaten van deze 'hackathon' zijn te bewonderen in een 'aftermovie' op de Groeningen-

STUDENTENONDERZOEK: ONTWERP LANDSCHAPSELEMENTEN

De hulptroepen voor Groeningen komen ook uit Leeuwarden, van de Hogeschool Van Hall Larenstein. Binnen hun opleiding 'Management van de leefomgeving' krijgen ze onder andere basislessen in landschapsontworp. Deze kennis gaan ze toepassen op landschapselementen in Groeningen. Ze maken ontwerpen voor de poorten van het gebied, daar waar stads- of dorpskern overgaat in de natuur. Een groep zal zich bezighouden met een ontwerp voor de Concourslaan in de stad Groningen tot toegangspoort voor Groeningen, terwijl een andere groep zich focust op de verbinding tussen de prachtige cultuurhistorie in Slochteren (o.a. de Fraeylemaborg) met de naastgelegen natuur.

School: Noorderpoort
Opleiding: Sociaal Werk en Dienstverlening

GROENINGEN DOOR DE JURIDISCHE BRIL

“Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren” schreef Willem Elsschot in zijn gedicht ‘Het Huwelijk’. In Groeningen draait het weliswaar niet om een huwelijk, maar ook daar is samenwerken en -leven niet altijd makkelijk. Het is een heel gepuzzel om nieuwe initiatieven voor regionale samenwerking voorbij de hobbel van wetten, verordeningen en regels te krijgen. In Groeningen heb je vrijwel nooit te maken met maar één overheid – het gebied ligt in meerdere gemeenten en provincies.

“De aankomende omgevingswet biedt geweldige kansen voor netwerken als Groeningen. Participatie en initiatief van onderop krijgen steeds meer ruimte in de wetgeving.”

- Jasper Boter -

Jurist & docent Bestuursrecht

Bron: Rijksoverheid, omgevingswet

DE NIEUWE OMGEVINGSWET: MINDER REGELS EN MEER RUIMTE?

In 2021 gaat de nieuwe Omgevingswet in. Die is bedoeld om het omgevingsrecht eenvoudiger te maken. Er zijn nu nog tientallen wetten en regels voor de ontwikkeling en het beheer van de leefomgeving. Die worden vervangen door één nieuwe wet. Een wet met minder nationaal opgelegde regels op het gebied van water, lucht, bodem, natuur, infrastructuur, gebouwen en cultureel erfgoed. Vooral plaatselijke overheden, zoals gemeenten en provincies, gaan de regels vastleggen. Daarnaast komt er meer ruimte voor (burger)initiatief en participatie in de wet. Dit betekent dat veel ingrepen in het landschap zullen moeten worden afgestemd in samenspraak met de directe omgeving. Of dat ook voordelen en kansen voor het gebied Groeningen en het Netwerk Groeningen biedt? Dat wordt de komende tijd onderzocht.

JASPER BOTER: JURIST EN DOCENT

Jasper Boter is jurist en docent bestuursrecht en arbeidsrecht aan de Hanzehogeschool. Hij is gespecialiseerd in ruimtelijk bestuursrecht. Daarnaast hoopt hij eind november in de eerste gemeenteraad van het gefuseerde Groningen, Haren en Ten Boer te komen. Jasper gelooft dat regels er zijn om professionals te helpen en houdt ervan buiten de gebaande paden op zoek te gaan naar creatieve oplossingen. Op het ManiFestival Groeningen heeft Jasper zich gebogen over de nieuwe Omgevingswet, welke kansen dit biedt voor met name het participatieve karakter van Groeningen en in hoeverre verschillende overheden in Groeningen goed kunnen samenwerken. Met participatieve processen heeft Jasper inmiddels enige ervaring, omdat hij betrokken is bij de ontwikkeling van een sportpark in zijn eigen wijk – een burgerinitiatief.

Susan Brouwer - Studente Rechten

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Rechten

STUDENTENONDERZOEK: INTEGRALE SAMENWERKING DOOR OVERHEDEN

Het gebied Groeningen valt in het werkgebied van meerdere provincies, gemeenten en waterschappen. Twee afstudeerders van de opleiding Rechten onderzoeken hoe overheden binnen Groeningen goed samen kunnen werken, maar ook hoe inwoners en organisaties in het gebied kunnen participeren bij nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast gaan drie groepen studenten van de Minor 'Recht en Overheid' alle overheden en semioverheden in het gebied bevragen naar hun visie op de 'omgevingswet' en Groeningen.

GROENINGEN DOOR DE MARKETINGBRIL

REGIOMARKETING IN GROENINGEN

Groeningen als merk staat nog in de kinderschoenen. Het Netwerk van Groeningen moet nog invulling geven aan het merk. Tijdens het ManiFestival lieten Karel Jan Alsem en Frits van Leer zien hoe de marketing van een gebied als Groeningen aangepakt kan worden. Dit noemen we 'regiomarketing'. Vanuit hun lectoraat hebben ze vaak projecten gedaan met groepen ondernemers om een regio als merk in de markt te zetten. Hierbij gaan ze met het Netwerk in gesprek. De methoden die ze hierbij gebruiken zullen ze laten zien. Wat zijn de kernwaarden van het gebied? Wat is het onderscheidend vermogen ten opzichte van andere regio's? Wat zijn de mogelijke doelgroepen? En waar moeten we de prioriteit leggen tijdens deze zoektocht?

BELEVEN

BESCHERMEN

BENUTTEN

KAREL JAN ALSEM: LECTOR MARKETING

Karel Jan Alsem is lector Marketing aan de Hanzehogeschool en docent Marketing aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ook is hij directeur van Marklinq, waarin hij samen met studenten onderzoek doet voor bedrijven en organisaties. Hij is kenner op het gebied van merkpositionering, marktgericht ondernemen en gebiedsontwikkeling. Zijn 'Strategische Marketingplanning' wordt ook wel de 'marketingbijbel' genoemd. Maar Karel Jan is van vele markten thuis. Zo schreef hij ook over merkmisssers en marketing in de zorg en werkte hij mee aan proofofthepudding.nl, een online kookboek voor klantgerichte innovatie. Tijdens het ManiFestival heeft Karel Jan zijn inzichten met betrekking tot de marketing van de regio Groeningen gedeeld. Hoe geeft het Netwerk invulling aan het merk Groeningen?

“Vaak wordt vergeten dat het succes van een product ook door de context wordt bepaald waarin we het consumeren.

Zo kennen we allemaal de heerlijke ouzo of retzina van onze vakanties in Griekenland. Maar wanneer je zo'n fles mee naar huis neemt, is de drank al een stuk minder lekker.

Beleving is dus essentieel. Soms zelfs meer dan smaak”

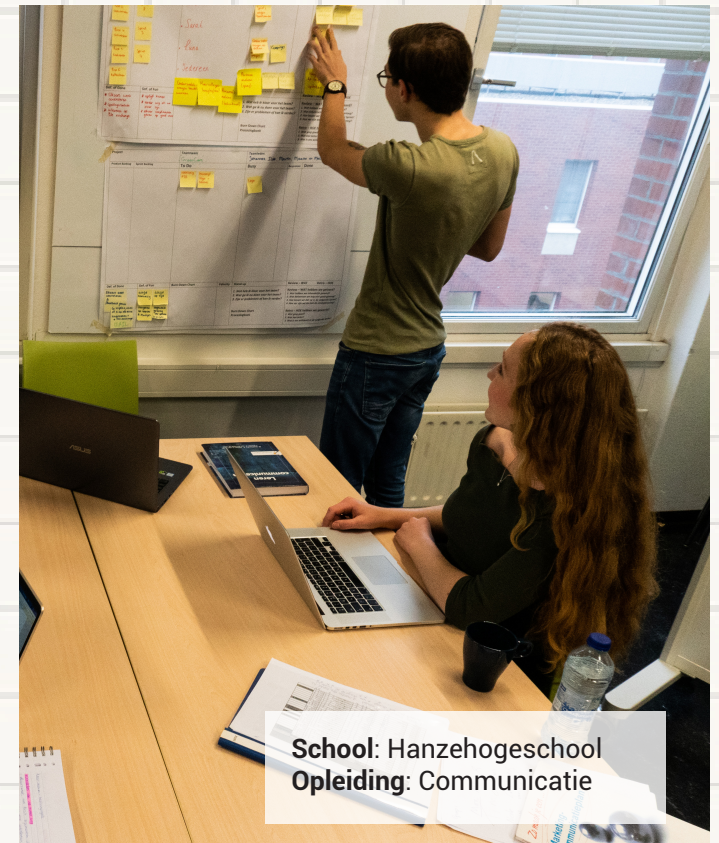
School: Hanzehogeschool
Opleiding: Commerciële economie (honours)

STUDENTENONDERZOEK: INVLOED TOERISME EN RECREATIE

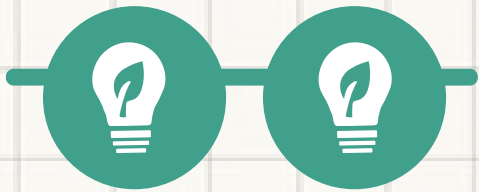
Samenwerking in de toeristische sector is een van de uitdagingen voor Groeningen. Hoe kunnen ondernemers in de recreatie en het toerisme profiteren van een gezamenlijk merk? Het Meerschapp Paterswolde wil graag weten wat de invloed is van toerisme en recreatie op het Paterswoldsemeergebied. Studenten gaan dit onderzoeken, redenerend vanuit de balans tussen natuur en economie. Dit onderzoek kan vervolgens ook gebruikt worden bij de andere meren in Groeningen. Studenten van de opleiding Commerciële Economie werken aan een marketing-onderzoek en gaan ondernemers rondom het Paterswoldsemeer interviewen en adviseren.

STUDENTENONDERZOEK: COMMUNICATIEPRODUCTEN GROENINGEN

De studenten van de opleiding Communicatie zijn inmiddels al hard aan het werk om een aantal doelgroepen te informeren en enthousiasmeren voor Groeningen. Ze richten zich hierbij op voedselproducenten, toeristische ondernemers, maar bijvoorbeeld ook op studentenverenigingen en politieke partijen. In groepen ontwerpen ze festivals, meetings, enquêtes en andere online communicatiemiddelen. Een aantal studenten is inmiddels zo enthousiast geworden, dat ze zelf een Groeningen FoodFestival willen gaan organiseren. Wordt snel vervolgd!

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Communicatie

GROENINGEN DOOR ECONOMISCHE BRIL

Groeningen gaat om de balans tussen natuur-bescherming, natuurbeleving én economie. Dat betekent dat we moeten toewerken naar een nieuwe soort economie; een die redeneert vanuit de kernwaarden van de natuur en daar businessmodellen binnen creëert. Kees Klomp en Willem Foorthuis zijn beiden gespecialiseerd in deze 'New Economy': een economie met oog voor de omgeving of samenleving waar je deel van uitmaakt. Groeningen geeft beginnende ondernemers de kans om op een betekenisvolle manier te ondernemen, maar zorgt daarnaast ook voor verbinding tussen deze ondernemers. Hoe kunnen we meer bereiken wanneer we samenwerken? Voor dit laatste is de coöperatieve vorm van ondernemen uitermate geschikt. Alleen al de laatste tien jaar is het aantal coöperaties in Noord-Nederland verdrievoudigd. Vrijwel al deze coöperaties stellen een maatschappelijk of klimatologisch doel voorop en bouwen daar hun businessmodel omheen. Ga maar eens na: waarschijnlijk zit er in jouw dorp of stad ook wel ergens een zorg- of energiecoöperatie.

Daarnaast kan de coöperatie ook op gebiedsniveau voor een nieuwe impuls zorgen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een Gebiedscoöperatie, waarin ondernemers en organisaties met verschillende achtergronden zich formeel verbinden. Het Netwerk Groeningen is misschien wel een start voor een soortgelijk coöperatief.

Binnen deze betekenisvolle en coöperatieve modellen draait het niet alleen om economische waarden, maar net zo goed om het creëren van duurzame en sociale waarden voor de regio. Voor en door de eigen leefomgeving.

KEES KLOMP: EXPERT BETEKENISVOL ONDERNEMEN

Kees Klomp werkte jarenlang voor reclame- en marketingbureaus, tot hij voelde dat er iets schuurde. "Het lukt me niet langer om te werken voor bedrijven die alleen maar bezig zijn zichzelf te verrijken, terwijl dit ten koste gaat van de planeet of de mens". Daarom stortte hij zich hierna volledig op 'de betekenis-economie'; als mentor, consultant, spreker en schrijver. Als directeur van de Stichting Maatschappij en Onderneming is Kees inmiddels hét boegbeeld van de betekenis-economie in Nederland. Hij schreef het boek 'Pioniers van de nieuwe welvaart' en het 'Handboek betekenis-economie', over de drijfveren en dilemma's van betekenisvolle ondernemers. De kern van zijn verhaal is: ga zeker wel geld verdienen, maar maak de wereld niet kapot. Kees, zelf inmiddels verhuisd naar een prachtig plekje middenin de natuur in Drenthe, ziet grote kansen voor Groeningen.

"Netwerken zoals Groeningen hebben de toekomst. Veel meer dan de huidige structuren. Daarnaast biedt de grote hoeveelheid natuur in Groeningen ontzettend veel kansen voor nieuwe, betekenisvolle ondernemers. Groeningen zou wel eens kunnen uitgroeien tot de eerste 'eco-incubator' van Nederland".

STUDENTENONDERZOEK: DUURZAAMHEIDSSCANS VOOR BEDRIJVEN

Steeds meer bedrijven willen verduurzamen, maar weten vaak niet precies hoe. Hiervoor zijn verschillende scans ontworpen, die de ondernemer ideeën geven. Studenten vanuit allerlei richtingen leren in de minor Duurzaam Ondernemen hoe ze deze scans moeten toepassen en bieden vervolgens hun kennis aan, aan ondernemers uit het Netwerk Groeningen. In totaal gaan de studenten 15 bedrijven onder de loep nemen met onder andere de ISO 26000 scan. Dit is een scan met een aantal richtlijnen voor 'maatschappelijk verantwoord ondernemen' (MVO).

School: Hanzehogeschool
Opleiding: Financieel
Economisch Management

WILLEM FOORTHUIS: LECTOR DCO

Willem Foorthuis is lector Duurzaam Coöperatief Ondernemen aan de Hanzehogeschool en stond aan de wieg van een aantal gebiedsgerichte coöperaties, waarin hij intersectorale netwerken bij elkaar brengt. Hij besmette met zijn aanstekelijke enthousiasme al veel ondernemers en bewoners met het 'coöperatievirus' en staat met zijn lectoraat tegenwoordig zelfs 'in de picture' bij de Europese Unie. Hij is altijd op zoek naar partners binnen de regionale ontwikkeling. Daarnaast houdt hij zich bezig met het creëren van korte ketens, bijvoorbeeld de voedselketen. Hoe houden we de toevoegde waarde van het voedsel binnen onze eigen regio?

Hoe kunnen we de verschillende stromen in het gebied, de deelgebieden en de maatschappelijke opgaven voor Groeningen verenigen onder één noemer? De gebiedscoöperatieve modellen van Willem kunnen uitkomst bieden.

STUDENTENONDERZOEK:

BRENG HET ONDERNEMERSCHAP IN GROENINGEN IN KAART

Wanneer we het over ondernemers in Groeningen hebben, over wie hebben we het dan precies? Studenten vanuit de opleidingen van Financieel Economisch Management maken ondernemersscans van de regio. Welke bedrijven zijn er precies? =In welke sectoren zitten ze? En wat zouden zij aan het concept Groeningen kunnen hebben? De gegevens die ze verzamelen, zetten ze om in een kaart van het gebied. Daarnaast gaan ze op bezoek bij een aantal bedrijven. Ze bevragen ze over hun toekomstbeelden, naar hun ondernemerschap en naar wat Groeningen voor ze zou kunnen betekenen.

PROGRAMMA GROENINGEN

Word onderdeel van het Groeningen-netwerk

Beleef wat dit netwerk voor u kan betekenen. Wat kunnen nieuwe projecten, nieuwe bedrijven, bestaande organisaties en ondernemingen creëren door dit gezamenlijk 'onder de vlag van Groeningen' te doen? We gebruiken de hulp van projectontwikkelaars, subsidiekenners, onderzoekers én studenten.

Kijk voor meer informatie op
www.groeningen.nu

Meld je aan en ontvang snel een uitnodiging voor de volgende Groeningen-netwerk activiteit!

DEELNEMERS

Staatsbosbeheer
Natuurmonumenten
Groninger Landschap
Marketing Midden-Groningen
Natuur- en Milieufederatie
Instituut voor Natuureducatie (IVN)
Waterschap Hunze en Aa's
Waterschap Noorderzijlvest
Meerschapp Paterswolde
Collectief Midden-Groningen
Marketing Groningen
ANWB
Huis voor de Sport
Golazo Noord-Nederland
Markling
Bioclear Earth
Ikonderneemhet.nl
Broedplaats De Campagne
Stichting Betekeniseconomie Drenthe
Stichting De Zijlen
Rabobank Noordenveld West-Groningen
MAV Ontwerp
YK Urban Metabolic Research & Design
Univé
Stichting Beleveniscollectief
De Kracht van Groningen
Carlo Ensing Administraties
Stichting Maatschappij en Onderneming
Kennislabs BIOR Noord
Oerkoepel
Gebiedscoöperatie Westerkwartier
De Ontwikkelbrigade
Tocht om de Noord

COLOFON

GROENINGEN-TEAM

Rieks van der Wal
Willem Foorthuis
Jaqueline Gomashie
Roelof Heling
Eric Veldwiesch
Hilda Scholtens
Maud Duijn

TEKST

Trudy Boéré - Ontwikkelbrigade
Eric Veldwiesch
Hilda Scholtens

VORMGEVING

Maud Duijn
Mickey Ras

MET DANK AAN

Studenten en docenten van:
Hanzehogeschool Groningen
Noorderpoort College
Van Hall Larenstein

IN SAMENWERKING MET

Hanzehogeschool Groningen
Staatsbosbeheer
Regio Groningen Assen

SPREKERS MANIFESTIVAL

Titian Oterdoom
Mascha Brouwer
Yerun Karabey
Marcel van der Schuur
Kees Klomp
Rob Reitsema
Alex Datema
Karel Jan Alsem
Jasper Boter
Matthijs Schouten

CONTACT

Innovatiewerkplaats Groeningen

Van Schendelstraat 9
9721 LV Groningen

info@groeningen.nu

www.groeningen.nu

Het Groeningen-concept is ontwikkeld door het Lectoraat Duurzaam Cooperatief Ondernemen, in samenwerking met de Hanzehogeschool, Staatsbosbeheer en de Regio Groningen Assen.

GROENINGEN

NOTITIES

HET NETWERK

MOGELIJKE SAMENWERKINGSPROJECTEN

MOGELIJKE OPDRACHTEN VOOR STUDENTEN
